VTV:n lausunto: HE 2/2024 vp laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan hallintovaliokunta
5.4.2024

Anna-Liisa Pasanen
Valtiontalouden tarkastusvirasto

VTV kannattaa hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia hyvinvointialueiden lainsäädäntöön

VTV kiinnittää huomiota kahteen yksityiskohtaan, joita koskeviin säädöksiin ei esitetä muutoksia hallituksen esityksessä:

- valtakunnallisten strategisten tavoitteiden huomioiminen hyvinvointialueiden strategiatyössä ja talouden suunnittelussa
- valtiovarainministeriön osallistuminen hyvinvointialueiden investointi-suunnitelmien käsittelyyn

Hyvinvointialueiden neuvottelukäytäntöjen osalta VTV huomauttaa, että liian nopea siirtyminen hyvinvointialuekohtaisista neuvotteluista muihin neuvottelujen järjestämistapoihin saattaisi heikentää kunkin alueen tilannekuvan ja muutostarpeiden käsittelyä.

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet (ehdotettu 12 a §)

- Valtakunnallisten strategisen tavoitteiden valmistelun koordinointia on tarpeen tehostaa ja hyvinvointialueita koskevia tavoitteita käsitellä kokonaisuutena. Tällöin valtioneuvosto voi varmistua tavoitteiden johdonmukaisuudesta, asettaa tarvittaessa painotuksia hyvinvointialueiden toiminnalle sekä ottaa huomioon finanssipoliittiset tavoitteet ja julkisen talouden suunnitelmassa esitetyt arviot hyvinvointialueiden talouden tilasta, rahoituksen riittävyydestä sekä hyvinvointialueiden tuottavuus- ja kustannuskehityksestä. Lisäksi ministeriöiden hyvinvointialueisiin kohdistamalla informaatio-ohjauksella voidaan antaa konkreettisempia ehdotuksia ja suosituksia hyvinvointialueille.
- Maininta valtakunnallisten strategisten tavoitteiden huomioimisesta hyvinvointi-alueiden strategiatyössä ja talouden suunnittelussa olisi perusteltua hyvinvointialue-lain 41 §:ssä ja 115 §:ssä.

Tavoitteet hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle (ehdotettu 12 a §)

- Pykälän 2. momentin mukaan tulisi määritellä tavoitteet hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle. Näiden tavoitteiden valmistelu edellyttää luotettavaa, yhdistettyä tietoa hyvinvointialueiden toiminnasta ja taloudesta, esim. sosiaali- ja terveyspalvelujen yksikkökustannusten avulla.
- Syksyllä 2023 VTV tarkastuksesta (9/2021) tehdyn jälkiseurannan mukaan hyvinvointialueiden ohjauksen tukena ei vielä ollut kattavaa, ajantasaista ja luotettavaa tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnasta ja sen kustannuksista eikä hyvinvointialueiden talouden ohjauksestakaan vielä välittynyt kokonaisvaltaista kuvaa.
- Hyvinvointialueiden tilinpäätöstiedot ovat kuitenkin hyvä pohja toiminta- ja taloustiedon yhdistämiselle ja hyödyntämiselle hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Tavoitteet hyvinvointialueiden laajakantoisten investointien linjauksille (ehdotettu 12 a §)

- Pykälän 2. momentin mukaan tavoitteita asetettaisiin hyvinvointialueiden laajakantoisten investointien linjauksille.
- Hyvinvointialueiden investointisuunnitelmilla on suora yhteys hyvinvointialueiden lainanottokykyyn, lainanottovaltuuksiin, lainakantaan ja rahoitussopimusvastuisiin. Hyvinvointialuelain 16 §:n mukaan hyvinvointialueen investointisuunnitelma koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osasuunnitelmista, jotka eivät saa olla ristiriidassa hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa (15 §). Valtiovarainministeriö ei kuitenkaan osallistu investointisuunnitelmien valmisteluun ja päätöksentekoon.
- VTV ehdotti hallituksen esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa, että valtiovarainministeriö osallistuisi myös investointisuunnitelmien käsittelyyn, mikä tukisi hyvinvointialueiden taloustilanteen ennakollista arviointia ja vahvistaisi valtiovarainministeriön roolia hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Hyvinvointialueiden ohjauskäytännöt (13 § ja 13 a §)

- Yhden neuvottelukunnan malli parantaa ohjauksen yhdenmukaisuutta ja systemaattisuutta sekä vähentää hallinnollista taakkaa.
- Hyvinvointialueiden taloudenhoidon tarkastelu sekä kustannusten ja rahoituksen toteutumisen, tulevan kehityksen ja kustannusten hallintaa tukevien toimenpiteiden arviointi neuvotteluissa on perusteltua.
- Hyvinvointialueiden yhteiset neuvottelut tai yhteistyöaluekohtaiset neuvottelut palvelisivat erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteiden toteutumisen arviointia. Tämän ohella on tärkeää muodostaa yhteinen käsitys kunkin alueen tilanteesta ja muutostarpeista.
- Mikäli neuvottelut toteutettaisiin pelkästään samanaikaisesti useamman tai kaikkien hyvinvointialueiden kanssa, on olemassa riski, että hyvinvointialuekohtainen käsittely jää neuvotteluissa liian vähälle huomiolle.

VTV:n hyvinvointialueiden ohjaukseen ja taloudenhoitoon kohdistuvat tarkastukset

Tarkastus- ja valvontasuunnitelmassa on kaksi tähän liittyvää tarkastusaiheita

- Hyvinvointialueiden talouden ohjaus ja seuranta
- Hyvinvointialueiden hankinnat ja sopimushallinta

Hyvinvointialueiden talouden ohjaus ja seuranta-tarkastuksen tavoitteena on arvioida hyvinvointialueiden talouden ohjaus- ja seurantajärjestelmän toimivuutta, muun muassa HE 2/2024 vp:n perusteella voimaan tulleiden säädösmuutosten toimeenpanoa, hyvinvointialueiden tuottaman taloustiedon laatua sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta- ja taloustiedon yhdistämisen tilannetta.
Tarkastuksen aloittamisesta päätetään syyskuussa 2024 ja toteutuessaan se valmistuu syksyllä 2025.

Kiitos!

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
STATENS REVISIONSVERK

Tack!